

**MESLEK VE AİLE YAŞAMI İLİŞKİSİ: PROFESYONEL TURİST REHBERLERİNE YÖNELİK BİR
ARAŞTIRMA**
**OCCUPATION AND FAMILY-LIFE RELATION: AN EXPLORATORY STUDY FOR PROFESSIONAL
TOURIST GUIDES**

Hulusi DOĞAN^a
Engin ÜNGÜREN^b
Derya Dönmez KESGİN^c

ÖZET

Bu araştırmanın amacı profesyonel turist rehberlerinin meslek ve aile ilişkisine yönelik algı ve tutumlarını belirlemektir. Bu çerçevede araştırmada profesyonel turist rehberlerine yönelik konuyla ilgili hazırlanan anketler kullanılmıştır. Analizlerde kullanılan anket sayısı 219 olurken, anketlerin geri dönüşüm oranı ise % 73'tür. Araştırma sonuçlarının ortaya koyduğu en çarpıcı bulgu ise profesyonel turist rehberlerinin evlilik ve meslek ilişkisine yönelik algılama ve tutumlarının medeni durum, yaş ve eğitim düzeyi gibi demografik değişkenlerine bağlı olarak farklılıklar gösterdiğiidir.

Anahtar Kelimeler: Meslek, aile, profesyonel turist rehberliği, meslek-aile uyumu

ABSTRACT

The aim of this study is to explore the perceptions and attitudes of professional tourist guides about the relationship between occupation and family-life. The professional tourist guides were handed a field survey questionnaire in the study. A total of 219 completed questionnaires were returned, representing a response rate of 73.%. The most interesting findings of the study were the perceptions and attitudes of tourist guides about occupation and family-life relation could differ depending on demographic variables including marital status, age and education.

Keywords: Occupation, family, professional tourist guide, occupation and family-life harmony

^a Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Alanya İşletme Fakültesi, hulusidogan@gmail.com

^b Araş. Gör. Akdeniz Üniversitesi, Alanya İşletme Fakültesi, enginunguren@akdeniz.edu.tr

^c Öğr. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Alanya Meslek Yüksekokulu, deryadonmez@gmail.com

GİRİŞ

Turizm tanımı gereği bir serbest zaman aktivitesidir. Serbest zaman kavramı günümüzden binlerce yıl önce iş ve çalışma kavramı ile birlikte kullanılmıştır. Aristoteles'e göre serbest zaman ciddi bir iştir ve bunu Aristoteles "serbest zamana sahip olmak için iş yaparız" diyerek ifade etmiştir (Tomlinsen, 2003:342). Kuşkusuz, insanoğlunun serbest zamana yönelik bir hedefi de aile bireyleri ile hoşça vakit geçirmektir. Dolayısıyla serbest zamana sahip olabilmenin amaç, çalışmanın da bu anlamda bir araç olduğu söylenebilir.

Serbest zamanda aile ile zaman geçirmek ve dinlenmek insanın yaşam kalitesi ve sağlığı için gereklidir. Aristoteles bu noktada günümüz koşullarını çok önceden öngörerek "serbest zamana sahip olmak için iş yaparız" saptamasında bulunmuştur. Çünkü zaman kavramı incelendiğinde günümüz toplumunda "serbest zaman" artık insanoğlunun özgürce sahip olabildiği bir unsur olmaktan çıkmakta ve yaşantımızın büyük çoğunluğu "çalışma zamanı" ile geçmektedir.

Her sağlıklı birey kendisi ve ailesi ile hoşça zaman geçirmek ister. Ancak günümüz çalışma koşullarında ve yaşam tarzlarında iş-aile dengesini kurmak da zorlaşmaktadır. Daha açık bir ifadeyle iş yaşamındaki sorunlar aile yaşamına ya da aile yaşamındaki sorunlar iş yaşamına taşınabilmektedir. İş yaşamındaki sorunların aile içi ilişkilere yansması da çeşitli olumsuzlukların doğuşuna, farklı sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Diğer yandan aile içindeki olumsuzlukların iş yaşamına taşınması da çalışanın iş ortamındaki üretkenliğini ve verimini düşürebilmekte, sorunların daha da büyümesine yol açabilmektedir. Bu unsurlar İngilizce yazında da iş-aile dengesi (work-life balance: WLB) kavramı ile ifade edilip, irdelenmektedir (McCartyarcy vd., 2010; Cascio 2000; Guest 2002).

İŞ VE AİLE ETKİLEŞİMİ

İş ve aile kavramları arasında bir etkileşimden söz etmek olanaklıdır. İş yaşamının aile yaşamını etkilemesi kadar aile yaşamının iş yaşamını etkilemesi olanaklıdır ve her ikisi de önemlidir (Whitehead vd., 2008: 7; Carlson ve Grzywacz 2008: 62). İş-aile çatışması bu anlamda ailesel sorumlulukların yerine getirilmesinde, işin özelliklerinden kaynaklanan roller arası bir çatışma şeklidir (Netemeyer vd.,1996: 406; Karatepe, 2008: 242). Aile-iş çatışması ise işe ilişkin sorumlulukların yerine getirilmesinde, ailenin özelliklerinden kaynaklanan roller arası bir çatışma şekli olarak nitelendirilebilir (Netemeyer vd.,1996: 408; Karatepe, 2008: 245; Cleveland, vd. 2007: 279). Her durumda olguların birbirini etkilemesi bireyden bireye farklılık gösterebilmektedir. Bu noktada çalışma koşullarından öte bazı durumlarda bireylerin kişilikleri ve dünya görüşleri de etkili olabilmektedir. Ayrıca, bireylerin demografik ve sosyo-psikolojik durumlarının da iş-aile yaşamı algılamalarında belirleyici olabildiği gözlerden kaçırılmamalıdır (Guest, 2002: 260).

Akademik yazında iş-aile ve aile-iş yaşamına ilişkin çalışmalarda yaygınlaşma görülmektedir (Whitehead vd., 2008; Matzler and Renzl 2007). Örneğin aile kültürünün iş yaşamına etkisi (Andreassi ve Thompson, 2008),

iş-aile çatışmalarında kültürel farklılıkların rolü (Aycan, 2008), iş yaşamında kadınların durumu ve yaşadıkları çatışmalar (Vandegrift, 2008) araştırmalara konu edilmektedir. Bu kapsamda Taslak (2007) yapmış olduğu araştırmada, iş-aile çatışmasının sonuçlarını bireysel ve örgütsel olmak üzere iki başlık altında toplamaktadır. Bireysel sonuçlar başlığı altında “aile bağlılığı ve ailenin içerdiği anlam”, “aile memnuniyeti”, “yaşam memnuniyeti”, “tükenmişlik ve moralsizlik hissi”ni toplarken, örgütsel sonuçlar başlığı altında da “işe bağlılık ve işin içerdiği anlam”, “iş memnuniyeti”, “işten ayrılma isteği ve verimsizlik hissi”ni sıralamaktadır.

Öte yandan tarihsel ve sosyolojik bakış açısından incelendiğinde endüstri devrimi, işin ve ailenin birbirinden soyutlanmasında önemli bir dönüm noktası olarak görülmektedir (Yüksel, 2005: 307). Bu anlamda aile ve iş mekansal anlamda birbirinden ayrılmıştır. Ancak geçen zaman içinde değişmeyen nokta ise iş ve ailenin hala birbirleri ile yakından ilgili olduğu ve birbirlerini etkilediği gerçeğidir. Aynı bakış açısıyla devam ettiğimizde günümüz koşullarının insan ve çalışma yaşamında önemli farklılıklar oluşturduğu da gözlemlenmektedir. Geçen yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan hizmet sektörü buna bir örnektir. Bu anlamda Özer ve Özdemir'in (2007) belirttikleri gibi yüksek temas düzeyine sahip olan hizmetler, insanlar tarafından yönetilirken düşük temas düzeyine sahip olanlar ekipmana (araç-gerece) dayalıdır. Bu anlamda hizmet endüstrisinde insan faktörünün yoğun olarak istihdam edilmesi çalışma yaşamı koşullarında diğer endüstriler ile kıyaslandığında farklılıklar ortaya çıkarmaktadır.

Örneğin hizmet endüstrisinde müşteri-çalışan temas düzeyinin derecesi ve süresi sanayi endüstrisine göre yüksektir. Hizmet endüstrisinin bir parçası olarak görülen turizm sektöründe bu düzey diğer hizmet sektörlerine göre daha da yüksektir. Turizm sektörünün önemli çalışanlarından olan turist rehberlerin turistlerle temas düzeylerinin derecesi ve süresi de oldukça yüksektir. Bu yüksek temas düzeyi ve süresi genelde turizm sektörü çalışma koşullarının, özelde ise rehberlik mesleği çalışma koşullarının doğasını belirlemektedir. Turist rehberleri kendi serbest zamanlarına sahip olabilmek için turist gruplarının serbest zaman aktivitelerini yerlerine getirdikleri bir zaman diliminde ve mekânda çalışmaktadırlar. Rehberlik mesleği doğası gereği yukarıda değinilen aile-iş yaşamındaki mekânsal ayrışma noktasında bazen uluslararası ve hatta uzay turizmi de düşünüldüğünde gezegenler arası bir mekânsal farklılaşmayı beraberinde getirebilmektedir.

Turizm endüstrisi çalışanlarının büyük oranda aile ve özel yaşamlarında fedakârlık yapmak zorunda kaldıkları bir endüstri olarak bilinmektedir (Mulvaney vd., 2007: 73). Yukarıda belirtilen temas düzeyi, süresi ve mekânsal farklılaşma gibi nedenler turist rehberliği mesleğine ilişkin stres kaynakları olarak görülmektedir. Turistlerle sürekli iletişimin söz konusu olduğu turizm sektöründe mekânsal farklılaşma, aile bireylerinde kronik stresin nedenlerinden biri olabilirken, rehber-turist ilişkileri de önemli problemlere neden olabilmektedir.

Profesyonel turist rehberlerinin mesleki sorunlarına yönelik bir çalışmada (Akbulut, 2006), rehberlerin meslekleri gereği uzun süreli çıktığı seyahatler ve uzun çalışma saatlerinin aile ilişkileri üzerinde önemli ölçüde etkili olduğu bildirilmiştir. Çalışma kapsamında yer alan rehberlerin % 69,6'sı mesleklerinin ailevi ilişkilerini olumsuz etkilediğini belirtirken, %19,5'i sorun yaşamadıklarını, % 10,9'u ise diğer olumsuzlukları belirtmişlerdir.

Rehberlerin % 24,7'si mesleğinin sezonluk olmasını dezavantaj olarak belirtirken, % 20,7'si aile hayatını olumsuz etkilemesini, %39,7'si iş garantisinin olmayışını, %12,6'sı yorucu olmasını, % 2,3'ü ise diğer özelliklerini dezavantajları olarak belirtmişlerdir.

ARAŞTIRMA

ARAŞTIRMANIN AMACI

Meslek, bir kişinin kendisi ve ona bağlı kişilerin hayatlarını sürdürebilmeleri için bir eğitim süreciyle kazanılan bilgi ve deneyimlerinin düzenli olarak icra edilmesi sonucunda kazanılan unvandır. Aile ise toplumun temelini oluşturan en küçük sosyal kurumdur. Toplumsal ve bireysel sağlık açısından aile ve mesleğin birbiriyle uyum içerisinde olması gerekir. Meslek-aile uyumsuzluğu bireyin sağlığını, huzurunu, insanlarla olan ilişkilerini yaşam kalitesini ve iş performansını etkileyebilmektedir. Bu araştırmada profesyonel rehberlik mesleğini icra eden rehberlerin mesleklerinin, aile kurumu üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise araştırmacılar tarafından geliştirilen, mesleğin aile kurumu üzerindeki yansımalarına yönelik profesyonel turist rehberlerinin tutumlarını belirlemeyi amaçlayan önermelerden oluşmaktadır. İkinci ölçeğin geliştirilmesinde, meslek ve aile ilişkileri, meslek-aile çatışması etkileri konularının yer aldığı literatür taraması yapılarak (Aycan, 2008; Cleveland, vd. 2007; Carlson ve Grzywacz 2008; McCartyrcy vd., 2010; Çelik ve Yazgan-İnanç, 2009; Akbulut, 2006) bir önerme havuzu oluşturulmuştur. Yapılan literatür taraması sonucunda toplam 19 önerme yazılmıştır. Yazılan ifadeler, konusunda uzman akademisyenler tarafından incelenmiş ve gerekli düzenlemeler yapılarak önerme sayısında bir değişikliğe gidilmemiştir. Ölçekte 5'li Likert (1 Hiç katılmıyorum, 5 Tamamen Katılıyorum) derecelendirme sistemi kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi SPSS 13.0 paket programında gerçekleştirilmiştir. Demografik değişkenlere ilişkin verilerin yorumlanmasında frekans ve yüzde analizinden yararlanılmıştır. Profesyonel turist rehberleri icra ettikleri mesleklerinin evlilik kurumu üzerindeki tutumlarının hangi boyutlardan oluştuğunu belirleyebilmek amacı ile ölçekte yer alan önermeler faktör analizine tabi tutulmuştur. Profesyonel turist rehberlerinin mesleğin aile kurumu üzerindeki tutumlarının demografik özellikleri itibari ile farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile t testi ve varyans analizi uygulanmıştır.

ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini İzmir Turist Rehberleri Odası'na (İZRO) kayıtlı olan ve turizm sektöründe çalışan ve turistlerle birebir ilişki içerisinde bulunan Profesyonel Turist Rehberleri oluşturmaktadır. İzmir Turist Rehberleri Odası verilerine göre kayıtlı üye sayısı 754'tür (<http://www.izro.org/uyelerimiz.htm>). Araştırmanın örneklemini ise 2009 Aralık ayında İzmir'de gerçekleştirilen Profesyonel Turist Rehberleri Hizmet İçi Eğitim Seminerleri'ne katılan turist rehberleri oluşturmaktadır. Gerçekleştirilen seminere katılarak toplam 300 anket formu rehberlere dağıtılmış ve geri 219 anket toplanmıştır. Toplanan tüm anket formları değerlendirmeye alınmıştır. Elde edilen bu örneklem sayısı evrenin (219/754) % 29'una tekabül etmektedir.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmaya katılanların % 60.7'sinin erkek, % 39.3'ünün kadın olduğu görülmektedir. Tablo 1'deki değerlerden araştırmaya katılanların yarıdan fazlasının (% 52.5) bekar, % 47.5'inin de evli olduğu gözlemlenmektedir. Yaş dağılımı itibarıyla bakıldığında ise 26-35 yaş dilimi arasında olanların % 33.8 oranıyla ilk sırada yer aldığı ve onları % 31.1 oranıyla 36-45 yaş dilimi arasında olanların izlediği görülmektedir. 18-25 yaş dilimi arasında olanların oranı da % 23.3'dür. 46 yaş ve üzerinde olanların oranı ise % 11.9 olarak Tablo 1'e yansımaktadır. Araştırmaya katılanların % 88.2'sinin 46 yaşın altında olduğu göz önüne alındığında ise turist rehberliği mesleğini icra edenlerin genel olarak çok genç olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 1: Demografik Bulgular

Cinsiyet	n	%	Eğitim Durumu	n	%
Kadın	86	% 39,3	Lise	16	% 7,3
Erkek	133	% 60,7	Önlisans	71	% 32,4
Medeni Durum	n	%	Lisans	113	% 51,6
Evli	104	% 47,5	Lisans üstü	19	% 8,7
Bekar	115	% 52,5	Mesleki Deneyim	n	%
Yaş	n	%	Bir yıldan az	51	% 23,5
18-25 yaş	51	% 23,3	2-4 yıl	51	% 23,5
26-35 yaş	74	% 33,8	5-7 yıl	29	% 13,4
36-45 yaş	68	% 31,1	8-10 yıl	21	% 9,7
46 yaş ve üzeri	26	% 11,9	11 yıl ve üzeri	65	% 30,0

Araştırmaya katılan turist rehberlerinin meslek ve evlilik ilişkisine yönelik algılama ve tutumlarını belirlemek için ölçekte bulunan 19 önermeye faktör analizi uygulanmıştır (Tablo 2). Faktör analizi, Varimax eksen döndürmesi uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Faktörlerin hesaplanmasında özdeğer (Eigenvalues) istatistiğinden yararlanılmıştır. Araştırmada faktörler belirlenirken madde (değişken) yüklerinin en az 0.35 olması ve diğer faktörlere oranla en yüksek değerde olması esas alınmıştır. Ayrıca turist rehberlerinden elde edilen verilerin faktör çözümlemesine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Barlett testleri uygulanmıştır. KMO (Kaiser-Meyer- Olkin Measure of Sampling Adequacy) değeri araştırma

verilerine faktör analizi uygulayabilme koşulunu gösteren değerdir. Bartlett's Test of Sphericity değeri araştırma verilerinden anlamlı faktörler veya değişkenler çıkarılabileceğini gösteren değerdir. Ölçekte yer alan 19 önermeye uygulanan faktör analizi sonucunda 5 faktör (boyut) saptanmıştır.

Ölçeğin güvenilirlik çalışması için "Cronbach Alpha" iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. 19 maddeden oluşan ölçeğin iç tutarlılık/güvenirlik katsayısı $\alpha=0.880$ olarak bulunmuştur. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısının bire yakınlığı, ölçekteki her bir maddenin aynı tutumu ölçtüğü anlamına gelir. Ankette yer alan ifadeler için elde edilen Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısının istatistiksel anlamda yeterli düzeyde olduğu anlaşılmakta ve ölçeğin tutarlı ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Uygulanan faktör analizi sonucunda KMO (Kaiser-Meyer- Olkin Measure of Sampling Adequacy) değeri 0,852 düzeylerinde tatmin edici bir değer olarak hesaplanmıştır. KMO değeri 1'e yakın bir değerdir. Dolayısıyla elde edilen veri grubu faktör analizi için iyi düzeydir. Araştırma verilerinden anlamlı faktörler veya değişkenler çıkarılabileceğini gösteren küresellik derecesi de (Bartlett's Test of Sphericity) 1600,422 olarak hesaplanmış ve elde edilen bu değer 0,000 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Bu iki test sonucundan elde edilen bulgu faktör analizi yapabilmek için üzerinde çalışılan örneklem büyüklüğünün yeterli ve verilerin ise faktör analizi yapabilmek için uygun olduğunu göstermektedir. Tablo 2'de faktör analizi sonucu elde edilen 5 faktör ve bunlara ilişkin özdeğerler ve varyansı açıklama oranları ile birlikte ölçekte yer alan her bir maddenin hangi faktörle ilişkili olduğunu belirten faktör yük değerleri gösterilmiştir. Faktör analizi sonucu elde edilen 5 faktörün toplam varyansı açıklama oranı da % 62,35 düzeylerinde gerçekleşmiştir.

Tablo 2. Faktör Analizi

Özdeğer	6,37	1,71	1,41	1,22	1,14
Varyansı Açıklama Oranı %	33,5	8,9	7,4	6,5	5,9
Faktör 1: Medeni Durum ve Meslek					
•Bekar olmak bizim meslekte bir avantajdır.	,827				
•Bekarlar bu meslekte daha şanslı diye düşünüyorum.	,821				
•Bu mesleği bekarlara tavsiye ederim.	,797				
•Evliler açısından bu mesleği sürekli yapmak zordur.	,634				
Faktör 2:Aldatma ve Boşanma					
•Bizim meslekte aldatmalar sık yaşanmaktadır.	,752				
•Bizim meslekte boşanmalar sık yaşanmaktadır.	,688				
•Bizim meslekte aldatmalar mutlu evlilikleri tehdit eden en önemli sorunlardan bir tanesidir.	,623				
Faktör 3: Kıskançlık ve İhmal					
•Mesleğimiz nedeniyle aile içinde tartışmalar çok yaşanmaktadır.	,687				
•Eşim/ (kız/erkek) arkadaşım yaptığım meslekten dolayı beni kıskanmaktadır.	,655				
•Bizim meslekte insanlar ailelerini ihmal etmektedirler.	,626				
•Ailemi mesleğimden dolayı ihmal ettiğimi düşünüyorum.	,616				
•Bizim meslekte eşler arasında kıskançlıklar çok yaşanmaktadır.	,583				
Faktör 4: Evlilik Uyumu					
•Bence evlendikten sonra bu mesleği bırakmak gerekir.	,814				
•Bu mesleği evlilere tavsiye etmem.	,607				
•Bizim meslekte evliliklerin pek başarılı olduğu söylenemez.	,549				
Faktör 5:Mutluluk					
•Aileme yeterince zaman ayırabiliyorum	,707				
•Bu meslek mutlu bir evlilik için gereken maddi (parasal) olanağı bana sağlamaktadır.	,626				
•Mesleğimin mutlu bir evliliğe engel olduğunu düşünmüyorum	,451				
•Mutlu evlilikler için bizim meslek idealdir	,442				
KMO	,852				
Bartlett's Test of Sphericity	1600,422; sig= 0,00				
Toplam varyansı açıklama oranı %	% 62,35				
Güvenirlilik katsayısı	% ,880				

“Medeni Durum ve Meslek” olarak adlandırılan faktör 1’in özdeğeri 6,37 ve varyansı açıklama oranı % 33,5; “Aldatma ve Boşanma” olarak adlandırılan faktör 2’nin özdeğeri 1,71 ve varyansı açıklama oranı % 8,9; “Kıskançlık ve İhmal” olarak adlandırılan faktör 3’ün özdeğeri 1,41 ve varyansı açıklama oranı % 7,4; Evlilik Uyumu” olarak adlandırılan faktör 4’ün özdeğeri 1,22 ve varyansı açıklama oranı % 6,5; “Mutluluk” olarak adlandırılan faktör 5’in özdeğeri 1,14 ve varyansı açıklama oranı da % 5,9’dur.

Tablo 3. Önerme ve Faktör Gruplarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Faktörler ve Önermeleri	n	\bar{x}	s.d.
Faktör 1: Medeni Durumu	219	3,70	,987
•Bekar olmak bizim meslekte bir avantajdır.	219	3,87	1,12
•Bekarlar bu meslekte daha şanslı diye düşünüyorum.	219	3,75	1,22
•Bu mesleği bekarlara tavsiye ederim.	219	3,64	1,18
•Evliler açısından bu mesleği sürekli yapmak zordur.	219	3,57	1,14
Faktör 2: Aldatma ve Boşanma	219	3,25	,873
•Bizim meslekte aldatmalar sık yaşanmaktadır.	219	3,44	1,11
•Bizim meslekte boşanmalar sık yaşanmaktadır.	219	3,21	1,03
•Bizim meslekte aldatmalar mutlu evlilikleri tehdit eden en önemli sorunlardan bir tanesidir.	219	3,12	1,14
Faktör 3: Kıskançlık ve İhmal	219	3,11	,841
•Mesleğimiz nedeniyle aile içinde tartışmalar çok yaşanmaktadır.	219	2,90	1,10
•Eşim/ (kız/erkek) arkadaşım yaptığım meslekten dolayı beni kıskanmaktadır.	219	2,91	1,21
•Bizim meslekte insanlar ailelerini ihmal etmektedirler.	219	3,35	1,14
•Ailemi mesleğimden dolayı ihmal ettiğimi düşünüyorum.	219	3,21	1,13
•Bizim meslekte eşler arasında kıskançlıklar çok yaşanmaktadır.	219	3,22	1,11
Faktör 4: Evlilik Uyumu	219	2,79	,888
•Bence evlendikten sonra bu mesleği bırakmak gerekir.	219	2,58	1,04
•Bu mesleği evlilere tavsiye etmem.	219	2,86	1,16
•Bizim meslekte evliliklerin pek başarılı olduğu söylenemez.	219	2,94	1,11
Faktör 5: Mutluluk	219	2,99	,651
•Aileme yeterince zaman ayırabiliyorum	219	2,98	1,07
•Bu meslek mutlu bir evlilik için gereken maddi (parasal) olanağı bana sağlamaktadır.	219	3,21	1,06
•Mesleğimin mutlu bir evliliğe engel olduğunu düşünmüyorum	219	3,29	1,13
•Mutlu evlilikler için bizim meslek idealdir	219	2,47	,93

Tablo 3'te yer alan veriler incelendiğinde, turist rehberlerinin yaptıkları meslekte bekarları evlilere göre daha şanslı ve avantajlı buldukları görülmektedir. Turist rehberliğini bekarlara tavsiye etmekte olan katılımcılar ($\bar{x}=3.64$), evliler açısından bu mesleğin icrasını zor olarak değerlendirmektedirler ($\bar{x}=3.57$).

Diğer yandan turist rehberleri mesleklerinde aldatma ($\bar{x}=3.44$) ve boşanmaların ($\bar{x}=3.21$) sık yaşandığını da genel anlamda reddetmemektedirler. Ayrıca bu meslekte ailelerin ihmal edildiği ($\bar{x}=3.35$), eşler arasında kıskançlıklar yaşandığı da ($\bar{x}=3.22$) çok yadsınamayan bir gerçek olarak rehberlerce değerlendirilmektedir. Evlendikten sonra mesleği bırakma ($\bar{x}=2.58$), evlilere mesleği tavsiye etmeme ($\bar{x}=2.86$), evliliklerin bu meslekte başarılı olmadığı ($\bar{x}=2.94$) konularında ise rehberlerin genel olarak kararsız kaldıkları gözlemlenmektedir. Rehberler yaptıkları mesleğin mutlu bir evliliğe engel olmadığını ($\bar{x}=3.29$) düşünmekle beraber, mutlu bir evlilik için de çok ideal bir meslek olduğunu ($\bar{x}=2.47$) söyleyememektedirler. Yaptıkları mesleğin kendilerine mutlu bir evlilik için gereken maddi olanağı az çok sağladığına inanan rehberler ($\bar{x}=3.21$), ailelerine yeterince zaman ayırdıkları konusunda ise bir kararlılık gösterememektedirler ($\bar{x}=2.98$).

Tablo 4’de yer alan veriler, evli ve bekar turist rehberlerinin evlilik ve meslek ilişkisine yönelik algılama ve tutumları arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir. Bekar turist rehberleri, mesleklerinde bekarları evlilere göre daha şanslı ve avantajlı görmektedirler ($p=0.00<0.05$). Benzer şekilde evlilere oranla bekar rehberler mesleklerinde aldatma ve boşanmaların daha sık yaşandığını düşünmektedirler ($p=0.016<0.05$).

Kıskançlık ve ihmal konusunda da benzer bir farklılığın olduğu Tablo 4’de görülmektedir. Bekar rehberler evlilere oranla mesleklerinde insanların ailelerini ihmal ettiklerine, aile üyeleri arasında kıskançlık ve tartışmaların daha fazla yaşandığına inanmaktadırlar ($p=0.002<0.05$). Ayrıca bekar rehberler evlilere oranla icra ettikleri meslek ile evlilik arasındaki uyumu daha zayıf olarak değerlendirmektedirler ($p=0.000<0.05$).

Tablo 4. t-Testi ve Anova Analizi Sonuçları

Tanıtcı Özellikler	Medeni Durumu	Aldatma ve Boşanma	Kıskançlık ve İhmal	Evlilik Uyumu	Mutluluk	
Cinsiyet	n	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	
Kadın	86	3,74± ,95	3,21± ,87	3,10± ,80	2,89± ,94	2,99± ,62
Erkek	133	3,67± 1,01	3,29± ,87	3,12± ,86	2,72± ,84	2,99± ,66
t testi		P=, 618	p= ,516	p= ,894	p= ,160	p= ,957
Medeni Durum	n	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	
Evli	104	3,40± ,98	3,11± ,78	2,93± ,76	2,55± ,78	3,04± ,62
Bekar	115	3,98± ,90	3,39± ,92	3,28± ,87	3,00± ,92	2,94± ,67
t testi		P=,000*	p=,016*	p=,002*	p=,000*	p=,244
Yaş	n	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	
18-25 yaş	51	4,25± ,78	3,49± ,81	3,28± ,82	3,28± ,94	3,05± ,64
26-35 yaş	74	3,62± ,95	3,17± ,87	3,08± ,81	2,69± ,89	2,97± ,65
36-45 yaş	68	3,58± ,98	3,33± ,90	3,17± ,82	2,65± ,79	2,93± ,67
46 yaş ve üzeri	26	3,21± 1,0	2,84± ,73	2,73± ,90	2,42± ,57	3,07± ,59
Anova Analizi		p=, 000*	p=, 013*	p=,045*	p=,000*	p=,692
Eğitim Durumu	n	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	
Lise	16	3,75± ,86	3,54± ,74	3,36± ,54	3,02± 1,0	3,09± ,46
Önlisans	71	3,88± 1,0	3,35± ,88	3,23± ,84	3,03± ,89	3,07± ,64
Lisans	113	3,55± ,97	3,17± ,89	3,03± ,85	2,65± ,81	2,95± ,68
Lisans üstü	19	3,86± 1,0	3,21± ,77	±3,00± ,90	2,47± ,93	2,82± ,62
Anova Analizi		P=,147	p=,300	p=,237	p=,008*	p=,370
Mesleki Deneyim	n	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	
Bir yıldan az	51	3,91± ,94	3,28± ,95	3,12± ,90	2,87± ,97	3,06± ,63
2-4 yıl	51	3,61± 1,0	3,14± ,83	3,07± ,87	2,77± ,93	3,05± ,63
5-7 yıl	29	3,74± ,94	3,41± ,63	3,22± ,69	2,93± ,96	3,01± ,59
8-10 yıl	21	3,98± ,87	3,28± ,99	3,26± ,93	2,65± ,95	2,88± ,63
11 yıl ve üzeri	65	3,48± ,98	3,24± ,89	3,04± ,81	2,68± ,70	2,92± ,72
Anova Analizi		P=,105	p=,759	p=,774	p=,634	p=,671

$\bar{x} \pm ss$: ortalama±standart sapma; *:p<0,05;

Diğer yandan turist rehberlerinin evlilik ve meslek ilişkisine yönelik algılama ve tutumlarının yaş değişkenine bağlı olarak da farklılıklar gösterdiği Tablo 4’de görülmektedir. Genel olarak yaştaki artışa bağlı olarak meslek ve evlilik arasındaki ilişkilere yönelik değerlendirmelerin de daha olumlu bir seyir izlediği görülmektedir. Genç turist rehberleri yaşlılara oranla bekarları mesleklerinde evlilere göre daha şanslı ve avantajlı olarak değerlendirmektedirler ($p=0.000<0.05$). Ayrıca genç turist rehberleri yaşlılara oranla mesleklerinde aldatma ve boşanmaların daha sık yaşandığını düşünmektedirler ($p=0.013<0.05$). Kıskaçlık ve ihmal konusunda da genç ve yaşlı turist rehberlerinin algılama ve değerlendirmeleri arasında farklılıklar olduğu görülmektedir.

Tablo 4’de görülen araştırma bulguları genç turist rehberlerinin yaşlılara oranla mesleklerinde insanların ailelerini ihmal ettiklerine, aile üyeleri arasında kıskaçlık ve tartışmaların daha fazla yaşandığına inandıklarını ($p=0.045<0.05$) göstermektedir. Benzer şekilde genç turist rehberlerinin yaşlılara oranla icra ettikleri meslek ile evlilik arasındaki uyumu daha zayıf olarak değerlendirdikleri görülmektedir ($p=0.000<0.05$). Meslek ile evlilik arasındaki uyuma ilişkin benzer bir algılama farklılığının turist rehberlerinin eğitim düzeylerine göre ortaya çıktığı görülmektedir ($p=0.008<0.05$). Lise ($X=3.02$) ve önlisans ($X=3.03$) mezunu olan turist rehberlerinin, lisans ($X=2.65$) ve lisansüstü ($X=2.47$) mezunu olanlara oranla meslekleriyle evlilik arasındaki uyumu daha zayıf olarak değerlendirdikleri anlaşılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçları öncelikle turist rehberlerinin bekar olmayı kendi mesleklerinde bir avantaj olarak gördüklerini ortaya koymaktadır. Ayrıca turist rehberleri mesleklerinde aldatma ve boşanmaların sık yaşandığını genel anlamda reddetmemekle birlikte, evliliği meslekleri için bir engel olarak da değerlendirmemektedirler.

Turist rehberlerinin evlilik ve meslek ilişkisine yönelik algılama ve tutumları medeni durum, yaş ve eğitim düzeyi değişkenlerine bağlı olarak da farklılıklar göstermektedir. Bekar turist rehberleri, mesleklerinde bekarları evlilere göre daha şanslı ve avantajlı görürken, mesleklerinde aldatma ve boşanmaların da daha sık yaşandığını düşünmektedirler. Bekar rehberler evlilere oranla mesleklerinde insanların ailelerini hem daha fazla ihmal ettiğine, hem de aile üyeleri arasında kıskaçlık ve tartışmaların daha fazla yaşandığına inanmaktadırlar. Ayrıca bekar rehberler icra ettikleri meslek ile evlilik arasındaki uyumu evlilere göre daha zayıf olarak değerlendirmektedirler.

Diğer yandan yaş değişkenindeki artışa bağlı olarak meslek ve evlilik arasındaki ilişkilere yönelik algılama ve değerlendirmeler de daha olumlu bir seyir izlemektedir. Genç turist rehberleri, bekarları kendi mesleklerinde daha şanslı ve avantajlı olarak değerlendirirken, mesleklerinde aldatma ve boşanmaların da daha sık yaşandığını düşünmektedirler. Yaşlılara oranla genç turist rehberleri mesleklerinde insanların ailelerini daha fazla ihmal ettiğine, aile üyeleri arasında kıskaçlık ve tartışmaların da daha fazla yaşandığına inanmaktadırlar. Ayrıca genç turist rehberleri yaşlılara oranla icra ettikleri meslek ile evlilik arasındaki uyumu da daha zayıf olarak

değerlendirmektedirler. Benzer şekilde lise ve önlisans mezunu olan turist rehberleri de, lisans ve lisansüstü mezunu olanlara oranla meslekleriyle evlilik arasındaki uyumu daha zayıf olarak değerlendirmektedirler.

Araştırma sonuçları profesyonel turist rehberlerinin evlilik ve meslek ilişkisine yönelik algılama ve tutumlarının medeni durum, yaş ve eğitim düzeyi değişkenlerine bağlı olarak farklılıklar gösterdiğini ortaya koymakla beraber, araştırmanın belirli bir bölgede (İzmir Turist Rehberleri Odası'na kayıtlı) ve sınırlı sayıdaki profesyonel turist rehberleri üzerinde yapıldığı da gözlerden kaçırılmamalıdır. Bu bağlamda evren ve katılımcı sayısının araştırmanın en önemli kısıtları olduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla araştırma sonuçlarının test ve teyidi bağlamında bu ve buna benzer çalışmaların ülkemizin farklı bölgelerindeki profesyonel turist rehberleri üzerinde ve olabildiğince daha yüksek sayıda katılımcıyla yinelenmesi büyük önem arz etmektedir. Bu tür çalışmalar profesyonel turist rehberlerinin sadece evlilik ve meslek ilişkisine yönelik algı ve tutumlarını değil, aynı zamanda yaşadıkları olası sorunların tespiti ve çözümüne hem de mevcut konu ve problemlerin farklı bölge ve ülke turist rehberlerince nasıl algılandığının tespit ve kıyasına da kaynak oluşturabilecektir.

Diğer yandan özellikle genç profesyonel turist rehberlerinde evlilik ve meslek ilişkisine yönelik bir dizi kaygı ve olumsuz tutumların olabileceği, ancak bunun artan mesleki deneyim ve yaşla birlikte azalabileceği söylenebilir. Bu anlamda genç ve bekar turist rehberlerine evlilik ve meslek ilişkisinden kaynaklanan gerilim ya da endişeler yaşamamaları gerektiği deneyimli rehberlerce anlatılabilir. Ayrıca bu tür kaygı ya da gerilimlerin üstesinden eğitimle de gelinebileceği önemle vurgulanmalıdır. Nitekim araştırma sonuçları eğitim düzeyindeki artışın evlilik ve meslek ilişkisine yönelik algılamaları olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla meslek odalarının turist rehberlerine yönelik gerek mesleki gerekse iş ve aile yaşamına ilişkin kurs, seminer ya da konferanslar düzenlemeleri çok büyük yararlar sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

Akbulut, O. (2006), Ege Bölgesindeki Profesyonel Turist Rehberlerinin Mesleki Sorunları Ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bir Araştırma, *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.

Andreassi, J. K. and Thompson C. A. (2008), Work-Family Culture: Current Research and Future Directions. Handbook of Work-Family Integration. Research, Theory, and Best Practices *Edited by: Karen Korabik, Donna S. Lero and Denise L. Whitehead* ISBN: 978-0-12-372574-5 San Diego. Academic Press: 331-351.

Aycan, Z. (2008), Cross-Cultural Approaches to Work-Family Conflict. Handbook of Work-Family Integration. Research, Theory, and Best Practices *Edited by: Karen Korabik, Donna S. Lero and Denise L. Whitehead* ISBN: 978-0-12-372574-5 San Diego, Academic Press: 353-370.

Carlson, D. S., J. G. Grzywacz, J. G. (2008), Reflections and Future Directions on Measurement in Work-Family Research. Handbook of Work-Family Integration. Research, Theory, and Best Practices *Edited by: Karen Korabik, Donna S. Lero and Denise L. Whitehead* ISBN: 978-0-12-372574-5 San Diego, Academic Press: 57-73.

Cascio, W. (2000), *Costing human resources: The financial impact of behavior in organizations*, Boston Thompson Learning.

Cleveland, J.N., O'Neill, J.W., Himelright, J.L., Harrison, M.M. , Crouter, A.C., Drago, R. (2007), "Work and Family Issues in the Hospitality Industry: Perspectives of Entrants, Managers, and Spouses", *Journal of Hospitality & Tourism Research* 31(3): 275-298.

Çelik, M. Ve Yazgan-İnanç, B. (2009). "Evlilik Doyum Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışmaları", *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2) :247-269

Guest, D. E. (2002), "Perspectives on the Study of Work-life Balance." *Social Science Information* 41(2): 255-279.

Karatepe, O. M. (2008), *Work-family conflict and facilitation: implications for hospitality researchers. Handbook of Hospitality Human Resources Management*, Oxford, Butterworth-Heinemann: 237-264.

Matzler, K. and Renzl B. (2007), "Assessing asymmetric effects in the formation of employee satisfaction." *Tourism Management* 28(4): 1093-1103.

McCarthy, A., Darcy, C., Grady, G. (2010), "Work-life balance policy and practice: Understanding line manager attitudes and behaviors." *Human Resource Management Review* 20(2): 158-167.

Mulvaney, R. H., O'Neill, J. W. Cleveland, J.N., Crouter, A.C. (2007), "A model of work-family dynamics of hotel managers." *Annals of Tourism Research* 34(1): 66-87.

Netemeyer, R. G., Boles, J.S., McMurrian, R. (1996), "Development and Validation of Work-Family Conflict and Family-Work Conflict Scales." *Journal of Applied Psychology* 81(4): 400-410.

Taslak, S. (2007), "İş-Aile Çatışmalarının Bireysel ve Örgütsel Sonuçları Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma", *Yönetim* 18(58): 1-9.

Tomlinsen, A. (2003), Leisure. The Blackwell Dictionary of Modern Social Thought. Outhwhite. Oxford: 342-343.

Vandegrift, D. (2008), ""This isn't Paradise--I Work Here": Global Restructuring, the Tourism Industry, and Women Workers in Caribbean Costa Rica." *Gender Society* 22(6): 778-798.

Whitehead, D. L., Korabik, K. Lero, D. S. (2008), Work-Family Integration: Introduction and Overview. Handbook of Work-Family Integration. Research, Theory, and Best Practices Edited by: Karen Korabik, Donna S. Lero and Denise L. Whitehead ISBN: 978-0-12-372574-5 San Diego, Academic Press: 3-11.

Yüksel, İ. (2005), "İş-Aile Çatışmasının Kariyer Tatmini, İş Tatmini ve İş Davranışları İle İlişkisi." *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 19(2): 301-314.

<http://www.izro.org/uyelerimiz.htm> 18.05.2010